

Răzvan Mihai Neagu, *Preoții Marii Uniri, vol. I Preoți din comitatele Turda-Arieș, Târnava Mare și Târnava Mică la Marea Unire, Cluj-Napoca, Editura Școala Ardeleană, 2019, 163 p.*

Marea Unire de la 1918 a fost, fără îndoială, cel mai important eveniment al istoriei românilor. Este absolut firesc ca mărețul act să constituie o preocupare constantă a istoriografiei mai vechi, dar și mai noi. În anul 2018 a fost sărbătorit Centenarul Marii Uniri. Unul dintre tinerii istorici, care a fost preocupat de acest subiect este și turdeanul Răzvan Mihai Neagu, care a elaborat un prim volum, dintr-o serie, sperăm noi, lungă (completă), dedicată reprezentanților clerului ortodox și greco-catolic, care au participat în calitate oficială la marele moment consumat în cetatea Alba Iulia, la 1 decembrie 1918.

„Preoții Marii Uniri, vol. I Preoți din comitatele Turda-Arieș, Târnava Mare și Târnava Mică la Marea Unire” prezintă cititorului contribuția clericilor din Transilvania (comitatele specificate) la Marea Unire.

Lucrarea debutează cu „Prefața” semnată de istoricul clujean Șerban Turcuș și „Cuvântul autorului”. Șerban Turcuș subliniază faptul că această lucrare nu este doar un inventar prosopografic, ci este „o pășire în epocă, o călătorie ecleziolo-politică-administrativă în ceea ce au fost circumscripțiile de simțire românească la sfârșitul Primului Război Mondial”. Parohia/unitatea parohială a fost singura instituție – unitate teritorială „în care puteai să te miști românește”, „cheagul” comunităților românești, în epocă, fiind menținut sub turla bisericilor și nu în foaierele edificiilor puterii.

În „Cuvântul autorului”, Răzvan Mihai Neagu prezintă scopul principal al demersului său istoriografic, acela de a arăta contribuția clericilor din Transilvania la Marea Unire, a preoților care au aparținut Bisericii Ortodoxe și Bisericii Greco-Catolice, ambele confesiuni fiind adevărate rezervoare de românism și promotoare ale interesului național. Cele două biserici au fost instituțiile fundamentale, care au asigurat păstrarea valorilor naționale românești în Transilvania, într-o epocă a prigonirilor ridicate la nivel de politică de stat. Ambele biserici au patronat un sistem educațional, chiar dacă uneori rudimentar, în care românii se puteau instrui în limba maternă. Istoria românilor din Transilvania nu poate fi înțeleasă fără a studia istoria celor două biserici românești din acest spațiu. Preotul era un personaj complex al comunității românești din Transilvania. Calitatea sa de slujitor al altarului se îmbina în mod armonios și fericit cu cea de reper cultural, cei

mai mulți fiind membri ai asociațiunii ASTRA. De asemenea, preotul desfășura o bogată activitate financiar-economică în conducerea unor bănci românești și era om de condei și ziarist. În timpul Primului Război Mondial, eveniment cu valoare de cataclism la nivel european, preotul român din Transilvania a fost prezent pe front, dar și în parohia sa, uneori fiind chiar deportat, însă mereu, prin prezența sa, a adus o picătură de normalitate într-un ocean de anormalitate, generată de război. Preoții ambelor confesiuni s-au aflat în prim-planul evenimentelor premergătoare Marii Uniri, activând în cadrul consiliilor naționale sau al gărzilor naționale locale.

Cartea are trei capitole principale: „Preoți din comitatul Turda-Arieș la Marea Unire”, „Preoți din comitatul Târnava Mare la Marea Unire” și „Preoți din comitatul Târnava Mică la Marea Unire”. În paginile acestora, cititorul află o serie de medalioane, cu date privitoare la viața și activitatea slujitorilor bisericești, a preoților din spațiul geografic amintit, care au fost adevărați lideri ai comunităților locale, voci ale conștiinței naționale românești din Transilvania, cu o contribuție remarcabilă la marele eveniment din 1918. Sursa principală pentru identificarea preoților români a fost *Gazeta Oficială*, apărută la Sibiu, publicație a Consiliului Dirigent al Transilvaniei, Banatului și părților românești din Ungaria.

Din medalioanele conținute în lucrarea de față, amintim numele unor clerici exponențiali, aflați în primele rânduri ale mișcării naționale: Ioan Bucur (protopopul greco-catolic de Indol), Gavril Pop (protopopul greco-catolic de Arieș), Enea Pop Bota (protopopul greco-catolic de Luduș), Nicolae Portos Rațiu (parohul greco-catolic de Turda Veche), Vasile Gan (protopopul ortodox de Lupșa), Iovian Mureșan (protopopul ortodox de Turda) – preoți din comitatul Turda-Arieș la Marea Unire; Ioan Botezan (protopopul greco-catolic de Agnita), Iulian Nistor (protopopul greco-catolic de Mediaș), Ieronim Buzea (protopopul ortodox de Cohalm, azi Rupea), Romul Mircea (protopopul ortodox de Mediaș), Demetriu Moldovan (protopopul ortodox de Sighișoara), Ioachim Mureșan (protopopul ortodox de Agnita) – preoți din comitatul Târnava Mare; Alexandru Papiu (protopop greco-catolic de Iernut), Laurențiu Pascu (protopop greco-catolic de Diciosânmărtin, azi Târnăveni), George Simu (protopopul greco-catolic de Dumbrăveni), Nicolae Todoran (protopopul ortodox de Târnava, cu sediul la Cetatea de Baltă) – preoți din comitatul Târnava Mică.

Cartea se termină cu un rezumat în limba engleză, bibliografie, anexe, imagini vechi cu Sighișoara, Târnăveni, Turda – reședințele celor trei comitate menționate – și fotografiile ale unor clerici prezenți la Alba Iulia, în 1 decembrie 1918.

În încheiere, îi dorim tânărului și prolificului istoric turdean Răzvan Mihai Neagu să ducă la bun sfârșit demersul științific început prin intermediul volumului de față, acela de a cerceta ogorul istoriei transilvane până la cea mai mică parohie și filie, cu scopul de a aduce la lumină biografiile preoților ortodocși și greco-catolici din celelalte comitate transilvănene, delegați la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918.

Marius CÂMPEANU